

Руслан Петрович СМОЛЕНЮК

кандидат економічних наук,
доцент,
ректор,
Хмельницький економічний університет
E-mail: kaffin@kheu.km.ua

**УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ АГРОПРОМИСЛОВОГО
ВИРОБНИЦТВА НА ОСНОВІ МЕТОДОЛОГІЇ
СТРУКТУРНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ**

Смоленюк, Р. П. Управління розвитком агропромислового виробництва на основі методології структурної інтеграції [Текст] / Руслан Петрович Смоленюк // Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: О. В. Ярошук (голов. ред.) та ін. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2017. – Том 27. – № 2. – С. 50-56. – ISSN 1993-0259.

Анотація

Стаття присвячена теоретичним і методологічним аспектам аргументації доцільності застосування структурної інтеграції для підвищення ефективності управління агропромисловим виробництвом для забезпечення збільшення обсягів його фінансування з метою досягнення рівня, необхідного для розширеного відтворення. Акцентовано увагу на розкритті суб'єктно-об'єктної спрямованості розвитку агропромислового виробництва на основі систематизації різноманітних аспектів структурної інтеграції і конкретизації особливостей державної політики в умовах поступальних інституціональних змін в аграрному секторі. Визначено, що найважливішими завданнями реструктуризації агропромислового комплексу є удосконалення організації й управління матеріальними та фінансовими потоками для забезпечення ритмічності процесів у сферах виробництва й споживання в аграрному секторі економіки. Для підвищення інвестиційної привабливості вітчизняного аграрного сектору важливо створити організаційно-економічні умови для діяльності офісів підтримки інвестицій, просування експорту та Комітету відродження промисловості для сприяння розвитку реального сектора економіки та зміни економіки з сировинного типу до економіки створення кінцевого продукту. Особлива увага звертається на когнітивне моделювання оцінки ефективності бізнес-процесів в агропромисловому виробництві від визначення початкових умов розвитку ситуації до вибору індикаторів, що характеризуватимуть розвиток ситуації відповідно до реалізації цільових завдань цих процесів.

Ключові слова: аграрний сектор; агропромислове виробництво; державне регулювання; управління; структурна інтеграція; бізнес-процес.

Ruslan Petrovych SMOLENYUK

PhD in Economics,
Associate Professor,
Rector,
PHEI «Khmelnyskyi economical university»
E-mail: kaffin@kheu.km.ua

**MANAGEMENT DEVELOPMENT OF AGRO-INDUSTRIAL PRODUCTION
ON THE BASIS OF METHODOLOGY OF STRUCTURAL INTEGRATION**

Abstract

The article is devoted to theoretical and methodological aspects of the argumentation of the feasibility of using structural integration for increasing the efficiency of management of agro-industrial production in order to increase the amount of its financing for the achievement of necessary the level for extended reproduction. The attention is focused on the disclosure of the subject-object orientation of the development of agro-industrial production on the basis of systematization of various aspects of structural integration and the specification of the peculiarities of state policy in the context of progressive institutional changes in the agrarian sector. The most

important tasks of restructuring the agro-industrial complex are determined. Among them we can point out the following ones: to improve the organization and management of material and financial flows to ensure the rhythm of processes in the spheres of production and consumption in the agricultural sector of the economy. In order to increase the investment attractiveness of the domestic agricultural sector, it is important to create organizational and economic conditions for investment support offices, promotion of exports and the Committee for the revival of industry in order to promote the development of the real economy and change the economy from the raw material to the economy of the final product. Particular attention is paid to the cognitive modeling of the assessment of the effectiveness of business processes in agroindustrial production from the definition of the initial conditions for the development of the situation to the selection of indicators that characterize the development of the situation in accordance with the implementation of the target tasks of these processes.

Keywords: agrarian sector; agro-industrial production; state regulation; management; structural integration; business process.

JEL classification: O100

Вступ

Циклічність розвитку економічних процесів зумовлює потребу в перегляді структурних компонентів формування і функціонування аграрного ринку. Консультант Світового банку Мартін Дарсі визнає, що для забезпечення успішності економічних реформ в Україні необхідно вдосконалити підходи до стратегічного планування економічного розвитку у сегменті ідентифікації пріоритетних для суспільства інфраструктурних проектів і визначення найбільш прийнятних механізмів їхнього фінансування [1].

Україна зміцнює аграрну спеціалізацію економіки, отримавши у 2015 році практично ідентичні з переробною промисловістю обсяги доданої вартості в сільському господарстві, лісництві й рибальстві. Разом з оптовою та роздрібною торгівлею ці галузі формують майже 396 % ВВП. У країнах Європейського Союзу частка сільського господарства, лісництва та рибальства у ВВП є на порядок нижчою, ніж в Україні (у середньому у країнах ЄС – 1,5 % у 2015 р.) [2, с. 10].

В Україні кардинальні економічні реформи спрямовані на забезпечення сталого зростання та підвищення рівня інвестиційної привабливості країни, здійснення заходів щодо реінвестування економічних надбань в якість життя людей. Україна має потужний потенціал для нарощування виробництва та експорту сільськогосподарської продукції. Дослідження теоретико-методологічних засад фінансово-економічної доцільності консолідації і реструктуризації підприємств сільського господарства є актуальним в умовах поглиблення конкуренції на продовольчих ринках та пов'язаних з нею ризиків, генерованих особливостями поглиблення міжнародних інтеграційних процесів в аграрному секторі економік.

У сучасній економіці проблематикою розвитку агропромислового виробництва і його державної підтримки займаються провідні вітчизняні науковці: Л. М. Болдирева (формування інституційного середовища агропродовольчого сектора економіки) [3, с. 10-15]; Г. В. Корнійчук (фінансові ресурси в формуванні фінансового потенціалу агроформувань) [4, с. 44-45]; Г. Ф. Мазур (сучасні заходи стимулювання розвитку агропромислового виробництва) [5, с. 12-18]; Л. Л. Мельник (теоретико-методологічні засади впливу власності на прибутковість сільськогосподарських підприємств) [6, с. 38-43]; І. М. Новак (залучення інвестиційного капіталу для підприємств аграрного сектора економіки) [7, с. 48-53]; М. Г. Орел (концептуалізація ефективності державного управління в умовах дестабілізації суспільно-політичної системи) [8, с. 56-61]; М. А. Полегенька (теоретичні та практичні основи розвитку інноваційної діяльності в агропромислових підприємствах) [9, с. 49-54]; М. П. Політило, О. М. Чубка, Т. О. Смирнова (формування основних видів корпоративних об'єднань та розвиток їх системи управління) [10, с. 17-23]; С. М. Халатур (моніторинг державних програм розвитку сільського господарства України) [11, с. 3-7].

Водночас більшість проблем розвитку агропромислового виробництва, відомих у з економічної теорії й практики, у багатьох випадках не досліджують специфіку фінансового забезпечення розвитку аграрного сектору [11, с. 6] й не доведені до конкретних науково-методичних розробок. Залишаються відкритими питання розвитку агропромислового виробництва на основі методології структурної інтеграції, зокрема проблеми управління матеріальними і фінансовими потоками. Аналіз фахових джерел свідчить, учені не розглядають цю проблему докладно, спираються тільки на традиційні підходи, констатують, що структурна інтеграція впливає на прибутковість активів підприємств і це веде до зростання фінансових показників. Тому особливо актуальними є питання, пов'язані з підвищенням ефективності управління агропромисловим виробництвом у процесі поглиблення його структурної інтеграції.

Мета та завдання статті

Головною метою цієї роботи є аргументація доцільності застосування структурної інтеграції для підвищення ефективності управління агропромисловим виробництвом і відповідно збільшення обсягів його фінансування для досягнення рівня, необхідного для забезпечення розширеного відтворення. Досягнення поставленої мети передбачає вирішення таких завдань: виявити суб'єктно-об'єктну спрямованість розвитку агропромислового виробництва на основі систематизації методологічних положень різноманітних аспектів структурної інтеграції; систематизувати і конкретизувати особливості державної політики з урахуванням інституціональних змін в аграрному секторі; визначити функціонально-структурний підхід до управління аграрним сектором в умовах його адаптації до зміни соціально-економічного середовища.

Виклад основного матеріалу дослідження

З організаційної точки зору систему досліджують, з одного боку, як відносини всіх її частин, а з іншого – відносини її як цілісної з іншими зовнішніми системами. О. Г. Аполов визначає системний підхід як напрям методології наукового пізнання й соціальної практики, в основі якого лежить розгляд об'єктів як системи [12, с. 4]. Системний підхід дає змогу досліджувати цілісність об'єкта, виявляти різноманітні зв'язки і звести їх до єдиного цілого. Трансформація потреб суспільства і поступальна зміна взаємодії системи із зовнішнім середовищем зумовлює зміну функцій системи. Поняття «структуралізм» і «функціоналізм» визначають потребу в розробці й використанні функціонально-структурного підходу, що базується на взаємодії функцій й структури в процесі розвитку систем.

Дослідження світового ринку продовольства і його трансформації знаходить відображення в економічних теоріях: теорії граничної корисності (залежність рівня виробництва продовольства і його вартості від ресурсів (води, землі); класичних теорій міжнародної торгівлі, зокрема теорії порівняльних переваг. Перманентна трансформація ринку продовольства актуалізує системний підхід до теорій неокласицизму, оскільки ціна на продовольчі товари формується з урахуванням економічних, соціальних і демографічних засад в умовах політичних трансформаційних змін суспільства. Більшість економічних агентів на ринку продовольства не керуються постулатами повної раціональності, характерними для економічних суб'єктів у неокласицизмі. Так підвищення попиту на деякі групи продовольчих товарів може бути пояснене з точки зору теорії Т. Веблена про престижність товару.

При виборі продовольчих концепцій доцільно враховувати новітні ліберальні тренди. Це потребує розвитку методології визначення рівноважного стану попиту та пропозиції на ринку капіталу. Варто акцентувати увагу на трьох основних методологічних підходах, на основі яких інтегрується розвиток економічної думки: класичний, кейнсіанський та монетаристський. На основі дослідження основних наукових підходів до розвитку теорії економічної рівноваги визначено, що залежно від ситуації застосовують різні комплексні рішення для досягнення стану рівноваги з урахуванням ефекту мультиколінеарності факторів, які мають зробити власний внесок інвестиційного капіталу в обсяг пропозиції для зменшення фінансового навантаження на прибуток сільськогосподарських підприємств [7, с. 12–18].

В економічній літературі особлива увага звертається на активізацію процесів інституціоналізації агропромислового сектора економіки: при наявності інститутів різної якості зростає неоднорідність інституціонального середовища; запозичення негативних норм при імпорті окремих інститутів; інституціональний конфлікт формує дисфункції агропромислового сектора (порушення функцій); несприйняття офіційних інститутів (норм) працівниками галузей агропромислового сектора; опортуністична та девіантна поведінка економічних агентів у процесі інституціоналізації агропромислового сектора [3, с. 10–15].

У більшості пострадянських країн особливу увагу звертають на проблематику «жорсткої» безпеки (*hard security*), яка визначає пріоритетними територіальну цілісність, розвиток демократії і національної економіки. В умовах поглиблення політико-військових конфліктів безпековий статус поповнився дефініцією «людська безпека» (*human security*), що визначає безпеку окремих індивідуумів. Відповідно актуалізується проблематика продовольчої безпеки – захищеності життєвих інтересів людини, яка виражається у гарантуванні державою безперешкодного фізичного та економічного доступу людини до продуктів харчування з метою підтримання її звичайної життєвої діяльності [13].

Економічна система вважається ефективною, якщо вона має пропорційну структуру господарства, тобто є відсутнім гіпертрофований розвиток однієї галузі щодо інших. Зауважимо, що існує фрагментація правової й інституціональної бази у сфері трактування поняття «агропромисловий комплекс». Більш повно відповідає економічній суті визначення агропромислового комплексу як сукупності галузей національної економіки, що охоплює сільське та рибне господарство, харчову промисловість і перероблення сільськогосподарської продукції, їх матеріально-технічне та фінансове забезпечення [13]. Найважливішими завданнями реструктуризації агропромислового комплексу є удосконалення організації й управління матеріальними та фінансовими потоками для забезпечення ритмічності процесів у сферах виробництва й споживання в аграрному секторі економіки. Для розробки

ефективних механізмів управління фінансовою діяльністю підприємств важливо визначити можливості нарощування фінансового потенціалу [4, с. 44–45] і оптимізації фінансового забезпечення аграрного сектору [11, с. 6]. Поділяємо точку зору І. М. Новака, який визнає, що для забезпечення процесу фінансово-інноваційного розвитку сільськогосподарського виробництва потрібна консолідація всіх джерел надходження капіталу і залучення його у формі інвестицій [7, с. 12–18]. У процесі екологізації економічного розвитку зростає значення екоінновацій для агропромислових підприємств [9, с. 49–54].

Структурні зміни на світовому ринку продовольства створюють імперативи для узгодження аграрної політики на державному рівні. Управління розвитком агропромислового виробництва на основі методології структурної інтеграції актуалізує дослідження основних положень теорії систем і теорії нестабільності у контексті впливу когнітивних ознак дестабілізації суспільно-політичної системи на державне управління і реалізацію національних інтересів [8, с. 56–61].

В умовах дестабілізації суспільно-політичної системи пріоритетними завданнями держави є боротьба з корупцією, реалізація судової й податкової реформ, реструктуризація управління державними підприємствами, а також проведення поетапної пенсійної реформи. Економічна політика держави має фокусуватися на інституціональних реформах, ціль яких – здійснення заходів щодо збільшення частки прямих інвестицій. Після вступу України до Світової організації торгівлі змінилися правила державної фінансової підтримки, і це вплинуло на конкурентоспроможність продукції сільського господарства. В Європейському Союзі обсяги такої підтримки становлять біля 100 млрд дол. США, в США, Японії і Швейцарії – відповідно 19, 39,6 і 5,8 млрд дол. США.

В Україні для підвищення продуктивності сільського господарства та створення ефективної ринкової інфраструктури для малих та середніх сільськогосподарських виробників реалізуються проекти «Партнерство заради інновацій: Розвиток сімейних ферм, об'єднаних в сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи», «Агробонус (Агрохімічна Лабораторія)», «Збільшення потужностей для професійного вирощування картоплі в Україні» та «Проект Агроінвест в Україні».

Основними цілями державної підтримки агропромислового комплексу є: гарантування продовольчої безпеки; прогнозування розвитку аграрного сегменту економіки; реалізація експортного потенціалу сільськогосподарської продукції; підтримка малих сільськогосподарських виробників. Поділяємо точку зору, що політика повинна бути більш орієнтованою на досягнення цілей і необхідності розробки концептуальної бази політики сільськогосподарського і сільського розвитку з чітким акцентом на деякі питання, що мають стратегічне значення для сільських громад [11, с. 5].

Відповідно до єдиної комплексної Стратегії з розвитку сільського господарства та сільських територій на 2015–2020 роки визначено довгострокову концепцію розвитку сільського господарства і сільських територій, а також надано базу для стабільної, передбачуваної і прозорої правової системи, спрямованої на покращення ділового клімату, протидію корупції і стимулювання інвестицій для модернізації сільськогосподарського сектору.

Створено нормативно-правові умови для підвищення інвестиційної привабливості та стимулювання агропромислового виробництва:

- запроваджено мінімальний строк оренди земель сільськогосподарського призначення, скасовано обов'язковість проектів землеустрою, що забезпечують еколого-економічне обґрунтування сівозміни та впорядкування угідь і передбачають заходи з охорони земель, спрощено порядок реєстрації договорів оренди земель сільськогосподарського призначення, удосконалено регулювання порядку внесення орендної плати за землю в натуральній формі [14];
- створено умови для наповнення місцевих бюджетів через надання можливостей підвищення розміру орендної плати за земельні ділянки державної та комунальної власності понад 12 % нормативної грошової оцінки, у разі, коли орендаря визначено на земельних торгах [15];
- визначено єдині вимоги до складу та змісту проектів землеустрою [16].

Як показує аналіз досліджень фахівців у сфері фінансів, у сучасній економіці не існує єдиної методології, інструментарію й механізмів оцінки агробізнесу щодо забезпечення високої прибутковості, інвестиційної привабливості, раціонального використання ресурсного потенціалу, зміцнення продовольчої безпеки нації [5, с. 12–18].

В умовах фінансової нестабільності в аграрному секторі спостерігаються недостатні обсяги фінансування. Правилами Світової організації торгівлі заборонено протекціоністські заходи (дотації, адресне субсидування). У світовій практиці застосовують фінансову підтримку проведення наукових досліджень (у боротьбі зі шкідниками рослин), адресні виплати (сільськогосподарським підприємствам) при одержанні ними збитків, при неадресному субсидуванні, транспортування сільськогосподарської продукції (застосування пільг) і розвитку інформаційного забезпечення її збуту. Тому важливо визначити дієві принципи розподілу фінансування між товаровиробниками і встановити відсоткові ставки по пільгових кредитах для підвищення фінансового потенціалу аграрного сектору.

Вважаємо, що особливої уваги заслуговує процес когнітивного моделювання оцінки ефективності бізнес-процесів в агропромисловому виробництві: визначення початкових умов розвитку ситуації (для побудови адекватного модельного сценарію реальної ситуації); вибір цільових завдань для

визначення перспективних напрямів розвитку бізнес-процесів; визначення чинників, які впливають на бізнес-процеси; аргументація вибору нових чинників, які суттєво впливатимуть на бізнес-процеси в майбутньому; визначення індикаторів, що характеризуватимуть розвиток ситуації відповідно до реалізації цільових завдань бізнес-процесів.

У системі розвитку агропромислового виробництва важливе значення має визначення заходів, спрямованих на «розвиток» і на «менеджмент» [11, с. 4–5]. Дихотомія «розвиток-зростання» пов'язана з поняттям «збалансованість». Збалансованість потребує узгодження і поступальної еволюції таких важливих складових життєдіяльності економічних агентів, як знання, технології, кадровий потенціал тощо. Варто враховувати, що в умовах глобалізації змінюється парадигми розвитку конкуренції із промислової на інформаційну, а відповідно і підходи до менеджменту. Зауважимо, що конкурентоспроможність – це можливість зайняти особливу стратегічну позицію на ринку (по М. Портеру) і відповідно доцільно визначити ресурсні передумови, які дозволяють це зробити. Тому важливо здійснити періодизацію розвитку менеджменту і класифікувати системи управління з урахуванням інваріантності економічних процесів. При формуванні стратегічної цільової програми розвитку агропромислового виробництва варто враховувати концептуальні положення ресурсної теорії щодо відриву визначених цілей від наявних ресурсів.

Висновки та перспективи подальших розвідок

З наведеного вище можна зробити наступні висновки щодо доцільності визначенням концептуальних засад принципових типів структурної інтеграції у контексті їх наслідків для розвитку агропромислового виробництва в Україні.

По-перше, важливим елементом системи життєдіяльності суспільства є продовольче забезпечення, стан якого визначає національну та економічну безпеку країни. Пріоритетність розробки теоретико-методологічних засад управління розвитком агропромислового виробництва на основі методології структурної інтеграції аргументовано актуалізацією взаємозалежних проблем: ускладненням економіко-фінансових відносин у агропромисловому виробництві в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів в Україні; прискоренням процесів урбанізації, що зумовлює ускладнення систем життєзабезпечення населення сільськогосподарською продукцією; розвитком процесу фінансової децентралізації як каталізатора розвитку територій і форм самоорганізації суб'єктів господарювання; формуванням сучасних промислово-виробничих типів аграрного сектору економіки; розробкою методологічного інструментарію фінансового потенціалу агропромислового виробництва, який є складним, динамічним і багаторівневим поняттям.

По-друге, сучасна трансформація світового ринку продовольства зумовлює потребу в пошуку нових методів адаптації сільського господарства держав, які виступають як експортерами, так і імпортерами. Дослідження основних програм, концепцій, цілей, стратегій держави стосовно агропромислового виробництва має враховувати поступальний розвиток електронних бізнес-відносин підприємств. Надання державної фінансової підтримки має здійснюватися з дотриманням принципу раціональності в економіці, тобто сприяти ефективності ведення господарства і отриманню економічної вигоди. Важливу роль у підвищенні рівня інвестиційної привабливості вітчизняного аграрного сектору відіграватимуть офіси підтримки інвестицій, просування експорту та Комітет відродження промисловості, завдання яких допомагати бізнесу, розвивати реальний сектор економіки та змінювати економіку з сировинного типу до економіки створення кінцевого продукту.

По-третє, в умовах фінансової децентралізації субсидування відсоткової ставки по короткострокових та інвестиційних цільових кредитах є інструментом державної підтримки. Стимулювання економічно активних учасників агропромислового виробництва має здійснюватися за допомогою пільгового кредитування. Відсоткова ставка по таких кредитах має субсидуватися з відповідних бюджетів.

Список літератури

1. Государству не хватает частных партнеров. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ekonomika.eizvestia.com/full/352-gosudarstvu-ne-hvataet-chastnyh-partnerov>.
2. Економічна безпека України в умовах гібридної агресії: аналітична доповідь / Національний інститут стратегічних досліджень. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/public/File/book_2017/Ekon_bezpeka_1-1.pdf.
3. Болдирева, Л. М. Формування інституційного середовища агропродовольчого сектору економіки / Л. М. Болдирева // Агросвіт. – 2017. – № 4. – С. 10-15.
4. Корнійчук, Г. В. Фінансові ресурси як елемент фінансового потенціалу агроформувань / Г. В. Корнійчук // Інвестиції: практика та досвід. – 2017. – № 8. – С. 44-45.
5. Мазур, Г. Ф. Сучасні заходи стимулювання розвитку агропромислового виробництва в Україні / Г. Ф. Мазур // Агросвіт. – 2017. – № 8. – С. 12-18.

6. Мельник, Л. Л. Власність як фактор впливу на прибутковість сільськогосподарських підприємств / Л. Л. Мельник // Інвестиції: практика та досвід. – 2017. – № 8. – С. 38-43.
7. Новак, І. М. Наукові підходи до визначення рівноважного стану попиту та пропозиції на ринку інвестиційного капіталу для підприємств аграрного сектора економіки / І. М. Новак // Агросвіт. – 2017. – № 8. – С. 48-53.
8. Орел, М. Г. Концептуалізація дестабілізації суспільно-політичної системи у контексті впливу на ефективність державного управління / М. Г. Орел // Інвестиції: практика та досвід. – 2017. – № 8. – С. 56-61.
9. Полегенька, М. А. Особливості інноваційної діяльності в агропромислових підприємствах України / М. А. Полегенька // Агросвіт. – 2017. – № 6. – С. 49-54.
10. Політило, М. П. Характеристика основних видів корпоративних об'єднань та рівня розвитку їх системи управління в інноваційній сфері / М. П. Політило, О. М. Чубка, Т. О. Смірнова // Інвестиції: практика та досвід. – 2017. – № 3. – С. 17,23.
11. Халатур, С. М. Моніторинг державних програм розвитку сільського господарства України / С. М. Халатур // Агросвіт. – 2017. – № 6. – С. 3-7.
12. Аполов, О. Г. Теория систем и системный анализ: курс лекций / О. Г. Аполов. – Уфа, 2012. – 274 с.
13. Про стимулювання розвитку агропромислового комплексу України: закон України (проект). Офіційний сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/>.
14. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення умов ведення бізнесу (дерегуляція) [Електронний ресурс]: закон України від 12 лютого 2015 року № 191-VIII. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/191-19>.
15. Про внесення зміни до статті 288 Податкового кодексу України щодо граничного розміру орендної плати [Електронний ресурс]: закон України від 30 червня 2015 року № 557-VIII. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/557-19>.
16. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо визначення складу, змісту та порядку погодження документації із землеустрою [Електронний ресурс]: закон України від 2 червня 2015 року № 497-VIII. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/497-19>.

References

1. *Hosudarstvu ne khvataet chastnykh partnerov.* (n.d.). Retrieved from: <http://ekonomika.eizvestia.com/full/352-gosudarstvu-ne-hvataet-chastnyh-partnerov>.
2. *Ekonomichna bezpeka Ukrayiny v umovakh hibrydnoyi ahresiyi: analitychna dopovid'.* (2017). Retrieved from: http://www.niss.gov.ua/public/File/book_2017/Ekon_bezpeka_1-1.pdf.
3. Boldyryeva, L. M. (2017). Formuvannya instytutsiynoho seredovyschcha ahroprodovol'choho sektora ekonomiky. *Ahrosvit*, 4, 10-15.
4. Korniychuk, H. V. (2017). Finansovi resursy yak element finansovoho potentsialu ahroformuvan'. *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, 8, 44-45.
5. Mazur, H. F. (2017). Suchasni zakhody stymulyuvannya rozvytku ahropromyslovoho vyrobnytstva v Ukrayini. *Ahrosvit*, 8, 12-18.
6. Mel'nyk, L. L. (2017). Vlasnist' yak faktor vplyvu na prybutkovist' sil's'kohospodars'kykh pidpryyemstv. *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, 8, 38-43.
7. Novak, I. M. (2017). Naukovi pidkhody do vyznachennya rivnovazhnogo stanu popytu ta propozytsiyi na rynku investytsiynoho kapitalu dlya pidpryyemstv ahrarnoho sektora ekonomiky. *Ahrosvit*, 8, 48-53.
8. Orel, M. H. (2017). Kontseptualizatsiya destabilizatsiyi suspil'no-politychnoyi systemy u konteksti vplyvu na efektyvnist' derzhavnoho upravlinnya. *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, 8, 56-61.
9. Polehen'ka, M. A. (2017). Osoblyvosti innovatsiynoyi diyal'nosti v ahropromyslovykh pidpryyemstvakh Ukrayiny. *Ahrosvit*, 6, 49-54.
10. Politylo, M. P., Chubka, O. M. & Smirnova, T. O. (2017). Kharakterystyka osnovnykh vydiv korporatyvnykh ob'yednan' ta rivnya rozvytku yikh systemy upravlinnya v innovatsiyniy sferi. *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, 3, 17,23.
11. Khalatur, S. M. (2017). Monitorynh derzhavnykh prohran rozvytku sil's'kohospodarstva Ukrayiny. *Ahrosvit*, 6, 3-7.
12. Apolov, O. H. (2012). *Teoriya sistem i sistemnyy analiz: kurs lektsiy.* Ufa.
13. *Pro stymulyuvannya rozvytku ahropromyslovoho kompleksu Ukrayiny.* (2017). zakon Ukrayiny (proekt). Ofitsiyuu sayt Ministerstva ahrarnoyi polityky ta prodovol'stva Ukrayiny. Retrieved from: <http://minagro.gov.ua/>.
14. *Pro vnesennya zmin do deyakykh zakonodavchykh aktiv Ukrayiny shchodo sproshchennya umov vedennya biznesu (derehulyatsiya): zakon Ukrayiny vid 12 lyutoho 2015 roku # 191-VIII.* (2015). Retrieved from: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/191-19>.

-
15. *Pro vnesennya zminy do statti 288 Podatkovoho kodeksu Ukrayiny shchodo hranychnoho rozmiru orendnoyi platy*: zakon Ukrayiny vid 30 chervnya 2015 roku # 557-VIII. (2015). Retrieved from: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/557-19>.
 16. *Pro vnesennya zmin do deyakykh zakonodavchykh aktiv Ukrayiny shchodo vyznachennya skladu, zmistu ta poryadku pohodzhennya dokumentatsiyi iz zemleustroyu*: zakon Ukrayiny vid 2 chervnya 2015 roku # 497-VIII. (2015). Retrieved from: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/497-19>.

Стаття надійшла до редакції 12.06.2017 р.